

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

Paupertatem summis ingeniis obesse ne prouchantur. Emblema CXXI.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

Paupertatem summis ingenijs obesse,
ne prouchantur.

EMBLEMA CXXI.

DEXTRA tenet lapidem, manus altera sustinet alas:
Vt me pluma leuat, sic graue mergit onus.
Ingenio poteram superas volitare per arces,
Me nisi paupertas inuida deprimeret.

COMMENTARI I.

- I. **A**DOLESCENTVLVS proponitur (licet hic barbarulum expreſſerit pictor) cui manu dextra ponderoſus dependet lapis, ſiniſtra vero eius ala affixæ ſunt leuiſſimæ: utq; hæc alteram corporis partem eleuât, ſic onus alteram deprimit.
- II. **A**DOLESCENTIS ingenioſi eſt proſopopeia, qui de paupertate conqueritur, qua vrgente nequit prouchi, licet ingenij bonitas omnia ſumma ſibi polliceatur. Lapis paupertatis eſt ſymbolum, propter grauitatem & difficultatem ponderis. Citatur à multis hic ſenarius:
Ἐδὺ νέγιας λαπίτερον ἰσὶ σοφτιῶν.
Nullum pauperie moleſtius eſt onus.
Conqueritur, inquam, dextra ſe geſtare lapidem

pidem, quæ totius corporis habet regimē; nam hoc in sinistra aliquo pacto esset ferendum. Hinc notissimum illud Iuuenalis Satyr. 3.

*Haud facile emergunt, quorum virtutibus
obstat*

Res angusta domi.

Idemque:

--- Cantare sub antro

*Pierio, thyrsusve potest contingere sana
Paupertas, atq; aris inops, quo nocte dieq;
Corpus eget: satur est cū dicit Horatius obe.*

*Ala quid
hoc loco.* Per alas siue pennas, vigorē ingenij & acumen intellige. Et hæc querela multis alijs est communis, quibus siquid suppeteret ad studiorum progressum, non sanè ita hærent in puluere, sed ad summos doctrine gradus eueherentur.

III. *DEXTRA tenet lapidem*] manus dextra duto saxo retinetur & deprimitur, pauper tate scilicet, qua nihil grauius.

Manus altera] læua alata est: ingenij dexteritas me subuehit.

Pluma leuat] leuem facit agilemque; vigor ingenij me facit promptum ad eruditionis cultum percipiendum.

Ingenio poteram &c.] summum honorem ex doctrinæ fructu conlequi.

Paupertas] Hoc verbo puto intelligi egestatem duris in rebus vigetem, vt Poeta loquitur. Pauper enim dictus est à paruo vel pauco are: at egens, cui nulla gens, vel qui nullius familiaris; quasi exgens, vt est apud Grammaticos veteres: nam, vt est in prouerbio, *pauperi ne parentes qui dem amici*. Seneca ait epist. 17. Non est quod paupertas nos à Philosophia reuocet, sed ne egestas quidem. Idem epist. 59. Quanta nobis verborum paupertas, imò egestas sit, nunquam magis, quam hodie intellexi. Plinius Secundus lib. 4. epist. 18. Exprimere tentauit Latine epigrammata tua, in deteriorius tamē accidit hoc, primū imbecillitate ingenij mei, deinde inopia, ac potius vt Lucretius ait, hac egestate patrij sermonis. M. Tullius 2. in Antonium: Modò egens, repente diues. Sed de verborum differentia satis.

Inuida] noxia.

IV. EST hæc (vt diximus) iuuenis ingeniosi prosopopœia, qua ostenditur plurimos ob ingenij felicitatem celebres & claros futuros, nisi inuida paupertas depresso retardaret: est enim illa molestum pō-

das, vt pleriq; nosse nollent, plurimum namque iste quotidianus cibus est. Qui summa laborant inopia, non possunt prouehi, neq; enim parentes habent aut cognatos, aut alios etiam beneficos studiorum liberalium nutritios, qui sumptus necessarios suggerant. Hinc bene dixit Architas Philosophus, sapietem vnicum habere incommodum, paupertatē. Exclamat etiam Comicus in Adelphis paupertatē esse onus miserum, & valde graue, vsq; adeo vt etiam nobilem ignobilem faciat. Sed ne transiliam tam oscitanter eam vulgatam & sollemnem studiosorum penè innumerabiliū querelam, qui miseram suam fortunā vitæq; genus incusant: quot quæso iā olim, & hoc nostro tempore adolescentum myriades esse constat, in quibus ea sit ingenij dexteritas, vt ad liberalem omnem disciplinam non imbuti, sed ficti à naturā esse videantur? At in puluere eorūq; misero herere coguntur, & cum meliores fruges nō possint, siliquas aestantur; imò verò cum grauib; & molestis admodum colluctantur difficultatibus: quia quamquam ingenij mētisq; penè diuinæ pennas expeditas & alacres habeant, nullum tamen aut amicum, aut locupletem hominem, vel certè Mæcenatem beneficum nancisci possunt, qui nodum, qui saxum illud egestatis aded vrgētis, qui validum fortunæ impedimentum tollat. Quis laboriosum & industrium Cleanthem in historijs laude dignum non censet, qui noctibus aduersus paupertatem, diebus aduersus ignorantiam depugnabat: nam inopia cogente, noctis magnā partem in aqua haurienda impendebat, quò sibi victum compararet, interdū verò Chryssippi doctrinæ operam daret. Eadem, quæ à præceptore mente cōceperat, boum ossibus & testis fictilibus perscribere solebat, cum pecunia ad emendam papyrum non suppeteret. Nam ne longius abeam, nullus nostrum est, cui compertū non sit, vbiuis gentium permultos esse studio addictos adolescentes, qui incredibili amore flagrent eas capefendi artes, quibus humanitas & eruditio comparatur. Qui tamen arctiore, nimisq; violēta paupertatis remora sic interdum prohibētur, vt cum ijs facultatibus omninò careant, quæ ad hoc iter conficiendum necessariae sunt, ad artes quasdam fordidas, tanquam in pistrinum, fortunæ, vt ita dicam, tyrannide

*Excessus
in miserā
adolefcentium
felicissimi
ingenij
conditione.*

*Cleāthrus
indus-
trius.*

*Pauperis
& egentis
differen-
tia.*

*Pauper-
tas onus
graue.*

*Paedagogi
miseri.*

nide compellantur: vel si quid spei reliquum sit, non tamē possunt emergere, nisi deuorent infinitas in studio persequendi molestias. Nā aut paedagogia onera sustinent (qua conditione, si cum alijs cōferatur, nulla alia inferior) aut deterius ali quod subire munus, & uiliores quasdam partes, imō uerō labores indignos literatis hominibus perferre ac pati coguntur. Quae ingenia certē acuta per se & uiuida, sed inopiae tamen nimis molestijs sopita nimis ac languida si quis liberali animo iacencia excitaret, nō dubium est quin longē plures haberemus in rebus Theologicis exercitatos, graues profectō & eruditos Iuris utriusq; cōsultos, fidos & perspicaces Medicos, Doctores longē plures in omni literarū genere, Mathematicos, Physicos, Logicos, Oratores, Poetas, Grammaticos, aī Reipub. non minimum & ornāmētum, & adiumentum. Quod cū ita queror nescio (ait Minos) profectō, an dicere ausim quae mihi nunc in mentem ueniūt: nempe hūc inopiae diligenter, magnaq; liberalitate fuisse iam olim occursum a nostris maioribus, sapientibus certē ac pijs hominibus, qui tot scholas hac iō nostra Parisiēsi Academia (ut de caeteris caecam) a fundamentis excitarunt, legibus & institutis in formarunt, redditibus etiam ac censibus annuis locupletarunt: quas opes rebus primū ijs, quae ad Religionem pertinet, & pauperibus alendis, ijsq; quibus nimis esset arcta supellex, assignari uoluerunt. Quae pia certē & Christianis hominibus digna beneficentia, institutioq; liberalis, mirum quā hodie immutata sit. Hūc enim adolescentium studiosorum & pauperum cēsum nescio qui scholarchae malis artibus interdū occupant: ex quo fit, ut quae iuste conferri debebant in usus publicos, miserē ab ijsdē & iniquē rapiantur: nec iam inopes ijs admittantur, quos solos participes esse par erat huius munificentiae, sed ignaui quidā

*Multa in
Parisiensi
Academia
schola.*

uētes impune sanctos illos reditus depeculentur. Sed de his alijs fortasse commodiūs. Iure Canonum rectē constitutum est, ut omnis fordes ab Ecclesia remoueretur, sed in primis exactio pretij pro docēdi facultate, quamquā id iam olim ex aliqua consuetudine, vel uetium more receptum esset: id enim sapere Simonā Canonista asseuerant, ut Abbas c. i. ext. de magistr. Non minus cōsulto prouisum Concilio primū Laterano, deinde pancelticis comitijs Aurelianensibus, ut p̄ceptorū Grammatico, & Doctore Theologo p̄bendae fructus adsignarentur, ut iuuentus in literis humanioribus informaretur, & Christianus populus fidei s̄ctae rationem addisecret. Me nō fugit, quod quamquam pauper, non egens tamē, *λυταρχijs* alioqui facilius aliquātō ad Philosophiā perueniat. At contigit Platoni & Aristoteli, in magna rerum copia beatis, ut Philosophiē culum assumere: sed haec uerborum philosophia, nō morum fuit. Diogenes sanē, cretissimomo, ac diobolaris, pallio tenus philosophus, nec tam proposito animi, quā necessitate. Aristippus, scurra nitidus, beneq; pexus in aula regia. Hinc Cleanthis iuuenis industria, & laudabile studium meritō laudari debet, cuius *ἡ πείρα τὴν σοφίαν ἔλαχε*. Quid multis? Laudat pauperetatem Seneca splendide & magnificē, ipse tamen in summa rerum affluētia diues: quibus non resignauit, nisi cū morti proximus eo sibi nomine inuideri sensisset. Nec enim abiicit, ut qui facto naufragio ad palium sese cōtulerunt. Caeterum dextrae lapidis ad impedimētum scribendi. Nam p̄ inopia nihil eloqui potest, vel scriptis mādare adolescēs, fortunę bonis omnino destitutus. Et certē talis futurus erat Virgilius, talisq; Horatius, nisi liberalitatē Mecanatis fuissent experti. Sed nūc Occasio, ne elabatur, apprehendenda.

Præceptoribus stipendia assignata.

Lapis in dextram quid.

